

Előzetes a nemzeti tantárgy reformjáról

(Az október 1-i Népszabadságban a művelődési miniszter is megemlékezett a Magyar Tudományos Akadémia és az Oktatási Minisztérium egykori közoktatási bizottságáról, amelynek egyik, az irodalmi nevelés kérdésével foglalkozó albizottságának munkájában dr. Csetri Lajos, az I. számú Magyar Irodalomtörténeti Tanszék docense is éveken keresztül, megalkulásától kezdve részt vett. A többi tantárgyi bizottsággal együtt ez a bizottság is kidolgozott javaslatokat a műveltségi anyag, a tantárgyi oktatás módosítására vonatkozóan, ezek hatása az utóbbi években sokat emlegetett tantárgyi reformon, s a ráépülő irodalmi tankönyveken is meglatásk. Munkatársunk a magyar irodalom és nyelv oktatásának várható változásairól beszélgetett Csetri tanár úrral.)

— A szakági fejlesztési terv vitájára csak a jövő év első felében kerül sor. A jelenlegi álláspont szerint milyen megosztásban tanítják a nemzeti tantárgyat az egyetemen?

— Végleges álláspont még nem alakult ki, hiszen a korszerűsítési javaslat csak az év végén kerül a Minisztérium elé. Mindenesetre a reform elképzelése szerint egy-egy szakra heti 12 kötelező óra jut, s mivel a kétszakos képzés továbbra is megmarad, a szintén 12 órát kapó központi tárgyakkal együtt összesen heti 36 óra a kötelező. Ezek a keretek, természetesen, még változhatnak, ám a reform egészét érintő jelentős változásra nem lehet számítani. Tanát a magyar szakon heti 12 óra lesz kötelező, ebből 6 óra az irodalomra, 6 a nyelvészetre. A nyelvészek azonban — a harmadik félévtől a nyolcadik félévig terjedő képzési időszakban — heti 1 órától lemondtak. Ezt az 1 órát szabadon választható, de mindenképpen kötelező speciálkollégium számára tartjuk fenn, amelynek keretében a legkülönbözőbb irodalomelméleti, művelődéstörténeti vagy éppen esztétikai, és természetesen nyelvi témák kerülnek feldolgozásra.

— A reform a szorgalmi időszak meghosszabbítását javasolja, ezzel együtt, érdelem szerűen, a vizsgák számának csökkentését...

— Igen, a reform az egy félévben letehető vizsgák számát is megkötöti. Ez jelenti az egyik legnagyobb gondot, tudniillik ilyen módon mind az irodalomra, mind pedig a nyelvészetre félévenként csak egy vizsga jut.

— Az irodalmi képzésben belül hogyan oszlik meg az előadások és a szemináriumok aránya?

— Az első két félévben az irodalomra jutó heti 6

óra felosztása a következő: két óra magyar irodalomtörténeti előadás és 2 óra szeminárium, valamint 2 óra Bevezetés az irodalomtudományba, mely az első félévben előadás, a másodikban szeminárium. A harmadik félévtől úgy változik a helyzet, hogy heti 2 órában a Bevezetés helyett világirodalmi témájú előadások hangzanak el, egészen a nyolcadik félévig. Mindez azt jelenti, hogy a harmadik félévtől az órák kétharmad része előadás, egyharmad része pedig szeminárium. Összefügg ez az úgynevezett két könyvben (ami a megvitásra szánt reformjavaslatot tartalmazza) is jelzett minőségi javulás igényével. Ezen álláspont szerint a szeminárium a gyenge középiskolai tanítási eredmények miatt kényszerűen, nem egyszerűen dedós módszerekre szorul. Következésképp vizsgál kell szerepét a nyelvészet előadások jelentőségét. Nos, ez az elképzelés színvonalát okoz, hiszen a szeminárium oktatás lehet jó, s a hallgatók részére inkább hasznos, amennyiben műhelymunkává alakul. Nekünk itt a tanszékeknél az érzésünk, hogy az oktatás az ilyen jellegű reform következtében túlzottan előadáscentrikussá válik.

Ez a beosztás — mint ahogy az itteni összehasonlító tanszék már tiltakozott is — nyilvánvalóan sérti a világirodalmi tanszéknek: a világirodalmi előadások csak a harmadik félévben kezdődnek, minek következtében az antikvitás irodalmának oktatására akkor kerül sor, amikor a magyar irodalomtörténete már a felvilágosodásnál tart. Ugyanakkor a történeti tanszékeknél, még mielőtt a magyarság honfoglalás előtti történetét tanulják a hallgatók, rögtön az első félévben az antikvitás történetével ismerkednek meg. Az eddigiekből is kitűnik, hogy a mostani elképzelésnek mindenképpen van néhány megkérdőjelezhető vonása.

— Lesz-e lehetőség arra, hogy a tágabban kialakított határokon belül más elképzelések is teret kapjanak?

— Mi reménykedünk abban, hogy az egyes egyetemeknek megmarad a lehetőségük a keretek önállóbb kitöltésére. Az eddigiekhöz azonban két kiegészítő megjegyzés kívánkozik.

Az első az, hogy a nyolcadik félévig tömbökben kialakított kereteket minden valószínűség szerint megsemmisít a fenntartani. Tudniillik a tantárgyi szakdidaktika a jelenlegi elképzelés szerint csak a kilencedik félévben kerülne sorra, ez azonban, mivel akkor már tanítani kell, nyilvánvalóan nonszensz.

A második pedig az MTA

OM-bizottság munkájára utal vissza. Ez a bizottság ugyanis kidolgozott egy, az alsó- és középfokú iskolákra is vonatkozó tantervi elképzelést, amely a magyar tantárgyat két részre osztotta. E szerint az egyik az irodalmi nevelésre összpontosítana, lényegében esztétikai jellegű képzést adva, a másik pedig a nyelvi nevelésre, egy tulajdonképpen kommunikatív jellegű képzés köré szerveződve. Ez az elképzelés — pedig összhangban van az újabb középiskolai tankönyvek anyagával — félretételezett, legalábbis erre az évtizedre, s fenntartották a magyar mint egységes nemzeti tantárgy koncepcióját. Kivételt képez az úgynevezett pécsi kísérlet, amely 1984 őszén veszi kezdetét. E kísérlet lényege az, hogy egy kis létszámú csoportot a fenti elképzelés jegyében kétszakosos képzésben részesítenek, tehát az irodalom- és a nyelvészetet különválasztják. Itt bizonyos értelemben elitékezés alakul ki, ugyanakkor az oktatás a tanárképzés keretén belül marad. Persze, az elméleti tárgyak száma főleg a nő a történeti tárgyaknak. Az igazság azonban az, hogy a történeti tárgyak száma még így is nagyobb lesz, mint a többi egyetemen. Ez a helyzet némi irigységgel tölt el bennünket, akik — jobb megoldás híján — igyekszünk minél több modern irodalomelméletet belopni a tantárgyi keretek közé.

— A javaslat az értelmiségképzésre helyezi a hangsúlyt, ugyanakkor a tudományos kutató munkát is preferálja. Ezek a tendenciák hoznak-e változást a tanári és nem tanári szék vonatkozásában?

— A jelenlegi struktúra elsősorban a tanárképzést szolgálja. Vannak azonban elképzelések ennek megváltoztatására. Nálunk, Kari Tanácsülésen például többen fölvetették, hogy vizsga kellene állítani a tanárképző intézményeket. Ez pedig úgy valósulhat meg, hogy a tanári pályára kibocsátandó végzősök tervezett létszámánál nagyobb létszámú első évfolyamot indítunk, alkalmat adva arra, hogy időközben dönthessék el a hallgatók, ki akar tanár maradni, s ki nem. Akik a második év végén továbbra is kitanárnak a pedagóguspályára mellett, átmennek a tanárképző intézménybe, a többiek pedig bölcsészként folytatják tanulmányaikat. Utóbbiak részére mindenképpen ajánlatos az egy- vagy másfél szakos képzés bevezetése, míg a tanárképző intézménybe távozók megtartanak mindkét szakjukat.

— Köszönöm a beszélgetést.

BELÁNYI GYÖRGY

Folyóirataink, elsősorban a szépirodalmiak, javarészt csupán az átlapozó figyelmet érdemlik meg, számunként egy-egy vers, novella, vagy ritkán tanulmány mellett lehetséges esetleg hosszabban előzőni. Időnként aztán megjelennek olyan számok is, melyek egészükben, a szokásosnál nagyobb figyelmet érdemelnek. Ilyen például a

Vigilia

szeptemberi száma, néhány egészen kitűnő írást tartalmazva. A Weöres Sándorral való részletekben is érdekes beszélgetéshez csatlakozva, a költő fordításában közlik Górárd Anabán Hopkins Szent Winifred kútja című misztériumjátékából a Lányok dalát; Szegvárdy-Csengery József a műfordító Szabó Lőrinc arcképét finomítja rövid tanulmányával, Hagemann Frigyes pedig Jung terminológiájába vezeti be az olvasót. Külön csemegéje a számnak Szépvölgyi Alíz „Hátha szerencséje lesz...” című riportja (Sz. A. Hajnóczy Péter hírhedt szociográfiájának Az elkülvontónek egyik interjúalánya volt) vagy a francia szürrealista költő, Henri Michaux 1981-es kötetéből vett, Sarkkővek címen közreadott részlet — mégis inkább a melankóliánál időzőm el, mely egyszerre két kiváló írás tárgya. Hamvas Bélának (legalább ezt olvashatni tőle) Robert Burton (1577—1639) A melankólia anatómiája című könyvéről írott tanulmányát adja közre a szerkesztőség, s részleteket közöl, A melankólia csapdája címmel, Földényi F. László közzeljövőben megjelenő Melankólia című könyvéből.

A melankólia a szó eredeti értelmében vett hangulat, mondja Földényi, a hangulatban pedig magának az emberi léthelyzetnek a mikéntjét fedezhetjük fel. A melankolikus szenvedésében saját létének elhibázottsága jelenik meg; eleve nem törekszik arra, hogy része legyen a mindenki számára való közös valósnak, hanem azt állítja, hogy a valóság csakis az egyén számára adott. A melankolikus, olvashatjuk, egy új világot épít fel, ahová rajta kívül senkinek sincsen belépése. Ez az új világ abból a belátásból születik, hogy a személy el-

hibázta saját lehetőségeit, s így éppen az valósulhatott meg, ami lehetetlennek tűnt. A lehetőség fogalma kap itt új jelentést: a melankolikus számára a végtelenség érzetét kelti, s fő értéke éppen ez, nem pedig hogy esetleg megvalósulhat. A melankolikus, írja Földényi, miután Mahler és Kierkegaard példáját hozza föl, azért éli át mindenkinél erősebben a remény fogalmát is, mert neki nincsen miben reménykednie. A vágy nélküli remény és tárgyát nélkülvő vágyódás azonban a nyitottságtól fosztja meg a létezését. A jelen így egyedül az elmúlás felé „nyitott”; a jövő múlt lett, a múlt viszont a jelen pillanatával azonos. (Egyébként: az időnek az emberi léthelyzettel való egybekapcsolása az újkori szemlélet eredménye, erre Földényi F. László több példát is említ.) A melankolikus az időtlenséget éli meg, mivel azonban a jövőt mint lehetőséget nem ismeri, az időtlenség számára nem a megvalósultságot jelenti, hanem a megvalósulatlanságot, a megfosztottságot, a teljes hiányt. Ezért állandóan úgy érzi, hogy elszalasztotta a kellő időt, a kiroszt, mely az Újszövetségben azt a pillanatot jelenti, amikor az ember közel kerül az örökkévalósághoz. A melankolikus örökkévalósága ugyanannak a hiánynak az állandó átélésére van kárhozthatva.

Úgy gondolom, mostani létezésünk nem egy vonatkozását érinti Földényi F. László kivonatosa ismertetté fejtegetése, mely — remélhetőleg — kedvesinál lesz Melankólia címen megjelenő könyvéhez.

A kolumbiai származású író, Gabriel Garcia Márquez nem tartozik éppen a búskomor írók közé, fényképein többnyire széles mosollyal láthatjuk. Mindenestre a

Nagyvilág

10. számában érdekes észrevételeket közöl az írói mesterségről, nem utolsósor-

ban saját írói gyakorlatáról. A beszélgetést Piliño Apuleyo Mendoza kolumbiai író, újságíró készítette a Nobel-díjas íróval, kinek egyik legújabb elbeszélését is közli a folyóirat (Forbes asszony boldog nyara). Marquez elmondja, hogy általában valamilyen vizuális élményből indul ki, amikor nekikezd egy könyvnek. A Száz év magány vizuális indíttatása például egy öregember, aki elvisz egy kislányt a cirkuszba, hogy megmutasson neki egy darab jeget. Ha nem is valóságból vett, de a valóság ihlette tényből indulnak ki Marquez regényei, aki mellesleg nem készíti jegyzeteket készülő műveire, legfeljebb vázlatokat, s villanyírógépen ír, rengeteg javítással. Ha akár egyszerűen mellé üt, mondja, rossz beidegződésből vagy csupán rögeszméből, de félreteszi a megkezdett lapot, és újat vesz elő. Ötszáz lapot is elront olykor, míg megír egy 12 oldalas történetet.

Rendíthetlenség és a részletek gazdagsága: ez jellemezte az író nagyanyjának elbeszéléseit, s tanoncveiben, a Kafkával együtt, aki ugyanezzel a módszerrel mondja el a dolgokat, ez hatott Marquezre. No meg Hemingway, akit nem tart nagy regényírónak, ellenben kitűnő elbeszélőnek. Az interjúban választ kapunk arra is, miért oly kevés a párbeszéd Marquez könyveiben: szerinte a párbeszéd hamisan csengenek spanyolul, mert ebben a nyelvben az élőbeszéd olyanira más, mint a leírt. Érdekes választ ad az író arra a kérdésre is, hogy van-e egyáltalán ihlet. Magát a szót lejáratták a romantikusok, mondja. Az ihlet nem valami kegyelmi állapot vagy isteni sugallat, hanem a szívós kitartással kerületett erővel birtokba vett témaíró való megbékélés. Az író és a téma között kölcsönös feszültség alakul ki, aztán egyszerre csak eljön a pillanat, mikor minden akadály leomlik, és olyan dolgok jutnak az ember eszébe, melyekről nem is álmodott. „Ilyenkor nincs jobb a világon, mint írni” — mondja Marquez, s ez az, amit ő ihletnek nevez.

(belányi)

Elveszett ambíciók

Szerencsésnek mondhatjuk magukat azok a fiatalok, akik az egyetemről kikérülve töretlen ambícióval, lelkesedéssel kezdhetik meg pályájukat. Ez a helyzet előny — a már megkeseredettek szemében — egy-két évre lendületet ad. Többre nem. Az esetek gyakorisága legalább is azt bizonyítja, hogy a szakmai, munkahelyi közegellenállás ennyire kreatív periódust engedélyez a friss erők számára. Aztán az elképzelésről kiderül, hogy „ideálisztikus”, hogy „nem minden szempontból optimális”, végül hogy „több okból megvalósíthatatlan”, s a pályakezdő lendület máris alábbhagy, végül elszorvad. Vannak persze kivételes tehetségű orvosok, kitartó mérnökök, megszállott pedagógusok, akik minden elutasítás ellenére újra és újra megpróbálják elfogadtatni „rögeszméiket”, s ha más nem, az erkölcsi győzelem végül az övék.

Az egyén és a társadalom szempontjából viszont kevésbé szerencsések a már „sérült”, a már megkeseredett pályakezdők. Ők azok, akik egyetemi éveik során megszerették a kudarcélményt, s a vele járó pesszimizmust, nem ritkán cinizmust. Az ambíciójukat vesztett fiatalok számát növelni szükségtelen. Ellenkezőleg, értelmes és hasznos tevékenységüknek formát, kibontakozási lehetőséget kell biztosítani.

Minden bizonnyal ezt a célt szolgálta a szegedi Mentőállomás egyik fiatal, ambíciós orvosának kezdeményezése. Mentő-

tíuszi tanfolyamot szervezett a SZOTE ötödikes hallgatói számára, s a vártnál jóval nagyobb érdeklődésre talált. Több mint negyven diák, köztük külföldi is, jelentkezett a kurzusra, dacára a közelgő vizsgaidőszaknak. A hallgatók szorgalmasan és lelkiismeretesen készültek a budapesti minősítő vizsgára, melynek sikeres letétele után besegíthettek volna a — nyári szabadságolás miatt csöppet sem probléma mentes — fővárosi vagy vidéki mentőszolgálat munkájába. A vizsgák tervezett ideje előtt néhány nappal azonban kiderült, a tanfolyamvezető a vizsgáznai szándékozik névsorát nem terjesztette fel időben. Így Budapestben, az Orvostovábbképző Intézet vizsgabizottsága nem fogadhatja a szegedi hallgatókat. Pontosabban szólva csak hat, a tanfolyamvezető által kiválasztott, SZOTE-s adhatott számot tudásáról. A többi harminc hallgató fölkészültsége ellenére sem mehetett vizsgázni, mégis szorgalmasabb, okosabb volt is mint a hat kiválasztott.

A kurzust szervező orvos felelőssége a történetekért nem vitatható, erről külön szólni fölösleges. A harminc becsapott hallgatóról annál kevésbé. Lehet, hogy nem mind a harminc diák élj meg kudarcaként az esetet. Lehet, hogy nem is az első kudarc számukra az öt egyetemi év alatt. Jogosan legyintenek viszont legközelebb, ha vállalkozókedvet, lelkesedést kérnek számon rajtuk.

—f—

* **MEGHÍVÓ**

GÓLYABÁLRA

Az érdeklődők a főiskola KISZ-bizottságán vásárolhatnak jegyeket, ameddig a készlet tart.

Főiskolás gólyák bálja

A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola KISZ-bizottsága hagyományos gólyabálját idén október 28-án rendezi meg a Tisza-szálló üszes termében. A bálon természetesen, a gólyákon kívül, minden bálózni vágyó szívesen látnak a házigazdák. A műsorban a zene és a tánc mellett szépségversenyt és tombolát is ígérnek a szervezők.

Az érdeklődők a főiskola KISZ-bizottságán vásárolhatnak jegyeket, ameddig a készlet tart.

Új rovat

Szerkesztőségünk a József Attila Tudományegyetem KISZ-bizottságával együttműködve új rovatot indít lapunk 8. oldalán. A Tájékoztató című rovatunkban közzétesszük a JATE KISZ Alბérlet és Munkaközvetítő Irodájába beérkező munkavállalási lehetőségeket és albérleti cimeket. Készen állunk felajánlunk a szolgáltatásunkat a SZOTE és a Főiskola KISZ-bizottságainak is, ha igényt tartanak erre. Magán személyektől azonban továbbra sem veszünk fel és nem közlünk hirdetéseket.

E lapszámunk 8. oldalán tehát máris megtalálhatják az érdeklődők a legfrissebb információkat!